ABC

EDITURA ION CREANGĂ

DOI STRĂMOȘI ILUȘTRI

DECEBAL ȘI TRAIAN

DOI STRĂMOȘI ILUȘTRI

DECEBAL ȘI TRAIAN

Text : DUMITRU ALMAȘ
Ilustrații : ROMEO VOINESCU

EDITURA ION CREANGĂ — BUCUREȘTI, 1980

Dacii și *romanii* sînt strămoșii poporului român. Dacii au mai fost numiți și geți, ei au trăit pe un teritoriu întins care cuprindea și pe cel al României de azi. S-au ocupat mai ales cu agricultura și păstoritul. Și-au construit case, din lemn și piatră, precum și cetăți puternice pe malul Dunării, pe boturi de deal ori în vîrfuri de munte. Așezările lor se numeau *dave : Argedava, Petrodava, Ziridava, Buridava.* Cea mai însemnată cetate dacică a fost *Sarmizegetusa*, construită pe un vîrf de munte, la 1200 m înălțime, în Munții Orăștiei. Dacii au avut o civilizație dezvoltată. Arheologii au descoperit la Grădiștea Muncelului — unde a fost Sarmizegetusa —, la Bîtca Doamnei — lîngă Piatra Neamț —, la Ziridava — lîngă Arad —, la Buridava — lîngă Ocnița — și în multe alte locuri, unelte, arme, vase dacice și mai ales ziduri groase de cetăți și altare pentru zeul lor *Zamolxe.* Acum 2500 de ani, dacii trăiau organizați în triburi. Mai multe căpetenii ale dacilor au început să unească aceste triburi și să formeze un singur stat. O astfel de încercare a făcut regele *Dromichete*, care a dus un lung război, de apărare, cu Lisimah, regele Macedo-

niei. Cel dintîi care a unit toate triburile geto-dace într-un singur stat, mare și puternic, a fost *Burebista*. El a condus Dacia cam între anii 80 și 44 î.e.n. După el conducătorul mai de seamă al geto-dacilor a fost *Decebal*.

Ceilalți strămoși ai noștri au fost *romanii*. Imperiul roman era cel mai întins și mai puternic stat din vremea veche. Fiind foarte buni soldați, având conducători de seamă, ei au îm-

prumutat tot ce era valoros de la popoarele supuse lor şi au alcătuit o civilizaţie proprie : *civilizaţia romană*. Limba lor, *limba latină*, a ajuns să se vorbească în toate ţinuturile din jurul Mării Mediterane. *Romă*, capitala lor, a fost cel mai mare, mai bogat şi mai strălucit oraş din vremea veche. Istoria a făcut ca dacii şi romanii să se întîlnească şi în vreme de pace, că prieteni, şi în vreme de război, ca adversari. Dintre cei mai străluciţi conducători ai dacilor îl numim pe Decebal. Cel mai de seamă împărat al romanilor a fost *Traian*. Nu ştim exact cînd s-a născut Decebal. În orice caz în anul 100 e.n. avea, ca şi Traian, în jur de 40 de ani. Inscripţia de pe un vas descoperit la Sarmizegetusa spune că Decebal era „fiul lui Scorilo" — *„Decebalus per Scorilo"*. În istorie, Decebal are marele merit de a fi unit iarăşi, după Burebista, pe geto-daci într-un stat puternic, capabil să înfrunte, un sfert de veac, primejdiile din afară şi îndeosebi cuceririle romane. Cam pe la anul 80, cînd Dacia era grav ameninţată de cucerirea romană, regele dac *Duras* „văzînd greutăţile situaţiei" a dat, „de bună voie, domnia lui Decebal". Aşa scrie istoricul roman *Dio Cassius*. Tot el înfăţişează pe Decebal ca pe un conducător „priceput în ale războiului şi iscu-

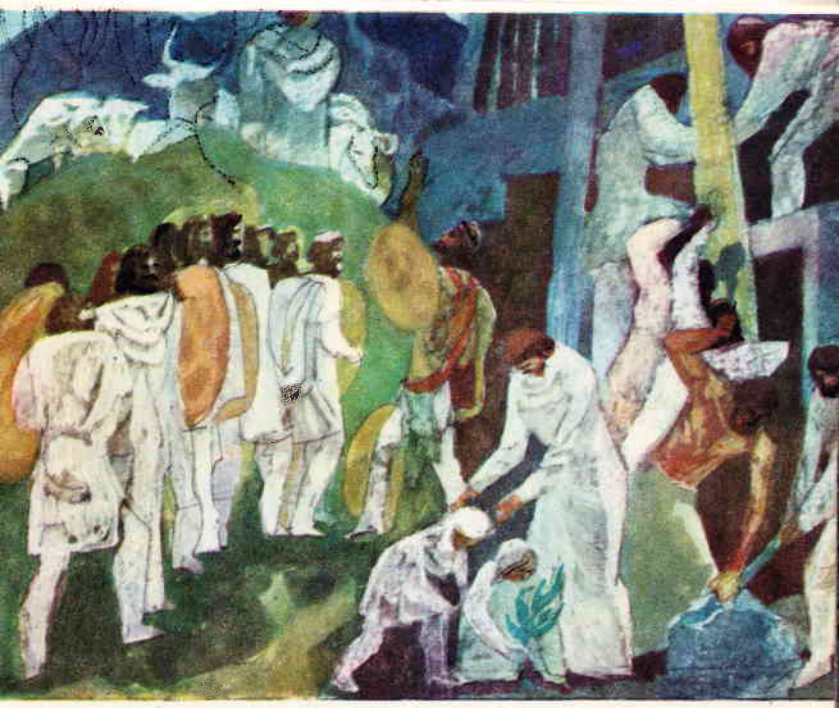

sit în faptă, știind cînd să năvălească și cînd să se retragă, meșter în a întinde curse, viteaz în luptă, știind a se folosi cu dibăcie de victorie și a scăpa cu bine dintr-o înfrîngere ; pentru care lucruri el a fost mult timp pentru romani un potrivnic de temut". Decebal a fost un bărbat mîndru și voinic, un luptător neînfricat și un admirabil organizator, un general de cea mai mare valoare, un bun cunoscător al oamenilor din vremea sa și un diplomat iscusit, așa după

cum a fost un mare iubitor de țară, de popor și de libertate. Faptele lui au impresionat adînc pe istoricii antichității. După ce i-a unit pe daci într-un singur stat, i-a stabilit centrul în zona Hunedoarei, la Sarmizegetusa, întemeiată de Burebista. Ca să se poată apăra și în această cetate din vîrful muntelui, Decebal a întărit-o cu ziduri puternice, greu de cucerit, cum a întărit, dealtfel, cu cetăți toate trecătorile munților și țărmul Dunării. Ca și Burebista, a întocmit o armată puternică, vrednică a se bate pentru libertatea Daciei. S-a preocupat de bogăția țării : agricultura, creșterea vitelor, a comerțului. Dacii din vremea lui făceau negoț cu grecii din orașele de pe țărmul Mării Negre și cu romanii care își întinseseră cuceririle pînă la Dunăre. Din Munții Apuseni dacii au scos metale și mai ales aur și argint ; aceste metale prețioase au făcut faima Daciei și, ca și bogăția în cereale și turme de vite, au ispitit mult pe vecini, îndeosebi pe romani. Aflînd că împăratul *Domițian* vrea să cucerească Dacia, Decebal a urmărit să-i zădărnicească planurile. A trecut la sud de Dunăre, iarna, pe pod de gheață și, în anul 85, a distrus armata generalului Oppius Sabinus, guvernatorul provinciei Moesia. Pe general l-a prins și a poruncit să fie

ucis. Deci Decebal se apăra atacînd. Şi ataca anume, ca să ţină pe cuceritor departe. Ca să-i întîrzie năvala asupra ţării sale. Auzind de soarta legiunilor imperiale, Domiţian a venit personal la Naissus (azi Niş — oraş în R. S. F. Iugoslavia), ca să fie cît mai aproape de Dacia pe care ambiţiona s-o cucerească. A rînduit o nouă armată mai puternică, în frunte cu generalul Cornelius Fuscus. Îndrăzneţ şi încrezător în forţele sale, Fuscus a trecut Dunărea pe pod de vase şi l-a urmărit pe Decebal pînă în defileul Oltului. Regele dac asta a aşteptat : s-a

retras, a surprins legiunile romane la loc strîmt şi le-a lovit fără cruţare. Cornelius Fuscus, general vestit şi prefect al pretoriului, a căzut în luptă. Pentru a doua oară Domiţian simţea durerosul ascuţiş al sabiei încovoiate a dacilor. Dar cine se mai putea, atunci, măsura cu Imperiul roman ? Prea puţini. În anul 88, Domiţian a trimis o nouă armată şi mai puternică, sub comanda lui Tettius Iulianus, general experimentat şi viteaz. Trecînd Dunărea, a înaintat prin Banat. Decebal l-a aşteptat la *Tapae,* în strîmtoarea Porţilor de Fier ale Transilvaniei. Istoricul Dio Cassius spune că printre alte stratageme, Decebal a tăiat arborii, lăsînd tulpini de înălţimea omului, le-a îmbrăcat în straie şi a răzimat de ele arme ca, din depărtare, să pară ostaşi gata de luptă. Totuşi avînd mult mai mulţi soldaţi decît Decebal, Domiţian a cîştigat victoria. Dar nu s-a putut folosi de ea. S-a temut să mai înainteze în Dacia şi s-a retras. Între timp regele dacilor s-a aliat cu macomanii şi, împreună au lovit iar legiunile romane. Domiţian a cerut pace. Decebal a primit-o, cu condiţia să-i plătească despăgubiri pentru stricăciunile făcute şi să-i împrumute meşteri de tot felul. Şi doisprezece ani a fost pace între daci şi romani. Dar Decebal ştia că împăraţii de

la Roma nu se vor lăsa înfrînți. Că scopul lor era de a cuceri Dacia, așa cum cuceriseră Cartagina, Spania, Galia, Grecia, Tracia, Egiptul, Asia Mică, formînd cel mai vast imperiu din istoria antică. De aceea Decebal a căutat să-și întărească țara cu oaste, cu arme și noi cetăți pentru apărare. Un istoric spunea chiar că dacii au întărit munții cu ziduri. Decebal a avut dreptate. Cînd Traian a ajuns împărat, cel dintîi gînd al lui a fost să cucerească Dacia. Traian, pe numele lui întreg, *Marcus Ulpius Traianus*,

a fost cel mai de seamă împărat roman. S-a născut în Spania, în municipiul Italica, în anul 53 e.n. L-a avut dascăl, probabil, pe filozoful Seneca, protectorul tatălui său. A urcat toate treptele dregătoriilor civile și militare. Dar i-a plăcut, îndeosebi, armata. În această instituție a slujit cu gradul de tribun militar (ajutor de comandant) zece ani, cu toate că era obligat să slujească numai unul. Natura l-a înzestrat cu multă frumusețe și putere fizică. Se întrecea cu soldații în luptă, în alergări, în înot, ca un adevărat atlet. Dar, în același timp se dovedea un gînditor adînc, un suflet bun și drept, un dibaci om politic și un iscusit conducător de oameni. Caracter liniștit și modest, izbutea să se facă iubit și respectat de toți, subalterni ori superiori. Prin meritele lui a ajuns general, guvernator de provincie și apoi împărat. Istoricul roman Dio Cassius îl descrie așa : „Traian era un om cu totul deosebit, mai ales prin simplitatea moravurilor sale. Avea trup vînjos (începuse să domnească la vîrsta de 42 ani) și înfrunta toate greutățile, cot la cot cu ceilalți, iar cu sufletul era la înălțime, deoarece nu se lăsa purtat de îndrăzneala tinereții, dar nici împiedicat de bătrînețe. Nu invidia, nici nu neîndreptățea pe nimeni, dimpotrivă, îi onora pe toți cei

buni şi-i înălţa în demnităţi, de aceea nu se temea şi nici nu ura pe nimeni. Nu pleca urechea la intrigi şi nici nu cădea pradă mîniei. Se ferea de a acapara bunurile altora şi a face onoruri nedrepte". Nu s-a împăcat cu domnia tiranică a lui Domiţian, încărcată de serbări fastuoase şi cheltuieli nesăbuite, ca să ascundă în faţa poporului războaie pierdute şi chiar înfrîngeri dezastruoase. Traian era o adevărată întruchipare a zicalei latine : *„mens sana in corpore sano"* — minte sănătoasă în corp sănătos. El a fost adoptat de bătrînul împărat Nerva, cel care a început în istoria Imperiului roman perioada dinastiei Antoninilor (90—193), cea mai înfloritoare din toată istoria Imperiului roman. Cînd l-a adoptat ca fiu, bătrînul împărat Nerva s-a suit pe Capitoliu, colina din mijlocul Romei, şi, în faţa mulţimii, a strigat cu glas mare : „Pentru fericirea Senatului, a poporului roman şi a mea însumi, adopt pe Marcus Ulpius Traianus". Cînd Nerva a murit, la sfîrşitul anului 97, Traian se afla la armata Rinului. Nu s-a grăbit să ajungă la Roma, să primească onorurile împărăteşti. Abia după un an şi ceva a venit în Capitală. Avea multe de făcut pentru administraţia imperiului şi pentru apărarea hotarelor lui mereu ameninţate de

germani şi de daci. Dispreţuia linguşirile înjositoare şi onorurile nemeritate. Un istoric scrie că şefului gărzii palatului, Traian i-ar fi spus : „Să foloseşti spada ta, pentru apărarea mea numai dacă voi domni cu cinste ; altfel, s-o întrebuinţezi pentru pedepsirea mea". Deci, în al patrulea an al domniei sale, Traian a pornit războiul cu Dacia, ocîrmuită de Decebal, război început, cum am spus, încă din vremea lui Domiţian. Astfel, între anii 98 şi 106, vreme de 8 ani, s-au aflat faţă în faţă cei mai de seamă conducători de popoare şi de state, cei mai valoroşi generali ai acelei vremi şi dintre cei mai mari ai istoriei antice. S-a pregătit vreo patru ani. A rînduit o armată neobişnuit de mare, înzestrată cu bombarde, berbeci, catapulte şi alte maşini de război, cum nu mai putea avea nimeni pe atunci. A pus să se construiască un pod suspendat prin strîmtoarea de la Cazane. Şi, în anul 101, a trecut Dunărea, înaintînd, ca şi Tettius Iulianus, tot prin Banat. Decebal l-a aşteptat tot la Tapae. Bătălia a fost sîngeroasă şi deznădăjduită. Dio Cassius povesteşte că erau aşa de mulţi răniţi, încît nu mai ajungeau feşele pentru legat rănile. Văzînd aceasta Traian şi-a tăiat toga împărătească şi-a făcut bandaje. Nemaiavînd forţe îndestulătoare să cuce-

rească Sarmizegetusa, Traian a încheiat pacea și s-a retras, păstrînd sub stăpînirea lui Banatul și o parte din Oltenia. Dar peste alți trei ani, în 105, porni cel de al doilea război dacic. Între timp l-a pus pe Apolodor din Damasc să construiască marele pod peste Dunăre, la Drobeta-Turnu-Severin. Armata trecută în Dacia era încă și mai numeroasă și mai bine înarmată decît în primul război. Decebal a făcut tot ce i-a fost cu putință ca să apere țara. A atacat

prin surprindere coloanele romane care înaintau prin Banat şi pe valea Oltului. A încercat ca, împreună cu aliaţii lui, sarmaţii, să lovească oastea lui Traian în flancul drept, atacînd prin Scitia Minor, prin Dobrogea de azi. Întărindu-şi însă repede armata de acolo, Traian a dobîndit, cu greu, victoria în bătălia pe locul unde este azi Adamclisi. Dar Decebal tot n-a cedat. A luat prizonier pe generalul Longginus, prietenul bun al lui Traian şi a propus eliberarea lui dacă romanii se retrag din Dacia. Dar, ca să-şi scoată prietenul şi împăratul din încurcătură, Longginus s-a sinucis. Unii istorici spun că regele dac a încercat chiar să-l asasineze pe Traian, nădăjduind că aşa va scăpa de primejdia cotropirii. Războiul a continuat. Mult sînge s-a scurs şi un eroism de nedescris s-a desfăşurat de o parte şi de alta. Armatele romane au înaintat pe Olt, pe Jiu, pe Mureş în sus, înconjurîndu-l pe Decebal din toate părţile. Bătălia hotărîtoare Traian a dat-o cu Decebal chiar în zona cetăţilor de la Sarmizegetusa. Îndîrjirea şi eroismul dacilor, în apărarea acestei cetăţi din inima Daciei, se poate compara în istorie numai cu apărătorii Cartaginei. Au luptat cu îndîrjire bărbaţii, femeile, copiii. Au luptat cu săbiile şi cu arcurile, cu sulițele şi cu

topoarele. Au aruncat de pe ziduri pietre, smoală topită, apă clocotită și foc. Dar zadarnic. Romanii erau mai mulți, aveau arme mai bune : bombarde, catapulte, berbeci de spart zidurile. Știind că dacă e făcut prizonier va fi pus să împodobească, prin măreața lui figură, carul de triumf al lui Traian, mîndrul Decebal și-a pus singur capăt zilelor. Cu sabia încovoiată și-a tăiat gîtul și s-a prăbușit sub un stejar, cum se poate vedea în sculptura de pe Columna lui Traian. Traian a cuprins Dacia și a prefăcut-o în provincie romană. A colonizat-o cu numeroși oameni aduși din imperiu. A construit drumuri solide și orașe, pe locul vechilor dave dacice. *Ulpia Traiana Sarmizegetusa, Napoca, Potaissa, Apulum, Drobeta.* În Dobrogea, la Adamclisi, a înălțat, în cinstea victoriei, monumentul numit *Tropaeum Traiani,* iar la Roma a ridicat un minunat monument de slavă a victoriilor întru cucerirea Daciei, numit *Columna lui Traian.* Pe trupul ei, din marmură albă, înalt de 40 m, Apolodor din Damasc a sculptat peste 2 000 de chipuri grupate în două sute de scene din marile războaie daco-romane. În provincia imperială Dacia, dacii și romanii trăind împreună s-au împrietenit, au împrumutat unii de la alții obiceiurile, limba, cultura, civilizația.

Din contopirea lor s-a născut un nou popor : poporul român. Deci Decebal şi Traian sînt strămoşii cei mari şi iluştri ai poporului nostru. Şi am putea spune că Traian a fost mare şi pentru că l-a avut adversar pe Decebal cel îndrăzneţ, bun conducător de popor şi de oaste, dîrz, mîndru, eroic. Domnind pînă în anul 117, Traian a ajuns pentru romani „Optimus Princeps" — „Cel mai bun dintre cei buni". Se zice că împăraţilor care l-au urmat la tronul imperiului, poporul le făcea urarea : „Fii norocos ca Augustus şi înţelept şi drept ca Traian".

Din convieţuirea dintre daci şi romani s-a născut un nou popor : poporul român, înzestrat cu virtuţi moştenite de la aceşti străluciţi strămoşi. Pentru români Decebal a rămas eroul şi strămoşul eroilor, aşa după cum Traian a reprezentat ordinea, încrederea în forţele proprii, măreţia. Dacă vreodată s-ar ridica, în România, o copie a Columnei lui Traian, în vîrful ei, acolo la 40 m înălţime, s-ar cuveni să fie aşezate statuile lui Traian şi a lui Decebal, care au lăsat urmaşi vrednici să le cinstească numele.

2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent condus de Burebista

- AUREL VLAICU
- LOCOMOTIVE ROMÂNEȘTI
- TELE... CUVÎNTUL MAGIC
- PINGUINII
- GRIGORE ANTIPA
- MEȘTERI VESTIȚI AI TIPARULUI
- CRESC ODATĂ CU ȚARA
- ZBORUL PĂSĂRILOR
- PEȘTERILE
- ANA IPĂTESCU
- AUTOMOBILUL
- APĂRAREA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR
- ÎN LUMEA MICROSCOPULUI
- SPIRU HARET
- ENERGIA ATOMICĂ
- ZBORURILE COSMICE
- NICOLAE BĂLCESCU
- LA STEMA ȚĂRII
- 1877 – ANUL BIRUINȚEI
- PATRIA, CEL MAI FRUMOS CUVÎNT
- CELULA FOTOELECTRICĂ
- MICUL TÎMPLAR
- PĂMÎNTUL SE ÎNVÎRTEȘTE
- NICOLAE IORGA
- 1 DECEMBRIE 1918 – ALBA IULIA
- CAPITALA ȚĂRII MELE
- MICUL STRUNGAR
- PUTEREA ABURULUI
- SÎNT PIONIER AL ROMÂNIEI SOCIALISTE
- ȘOIMII PATRIEI
- DOI STRĂMOȘI ILUȘTRI DECEBAL ȘI TRAIAN

Lector : Aurelia Szász
Tehnoredactor : Ștefania Mihai

Dat la cules 5.I.1980. Bun de tipar 9.V.1980. Apărut 1980. Comanda nr. 1740. Coli de tipar 0,5.

Tiparul executat sub comanda nr. 9 la Întreprinderea poligrafică „Oltenia", Craiova, str. Mihai Viteazul, 4.

Lei 1